

Leraar is al 25 jaar aardig

Is het sociale klimaat in de klas de afgelopen 25 jaar verbeterd of verslechterd, vroeg hoogleraar onderwijskunde Mieke Brekelmans zich af. Om antwoord op die vraag te krijgen, analyseerde ze data op basis van de Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag (VIL) van de afgelopen 25 jaar. Wat bleek: de relatie tussen leraar en leerlingen is in die tijd nauwelijks veranderd. De maatschappij is minder hiërarchisch geworden en er is meer aandacht voor de eigen ontwikkeling van het individu, maar dat zie je niet terug in de klas, schrijft Brekelmans in haar oratie *Klimaatverandering in de klas*. Ook de invoering van het studiehuis, waarbij de leraar meer coach en begeleider van leerlingen moest worden, heeft weinig veranderd in de docent-leerlingrelatie. 'Waarom blijft het hetzelfde? Wij kijken als onderzoekers naar hoe leerlingen de relatie beléven. Dat is kennelijk niet veranderd. Ze vinden de docent gemiddeld even vriendelijk als 25 jaar geleden. Dat hoeft niet te betekenen dat docenten op dezelfde manier omgaan met leerlingen of dat leerlingen daar hetzelfde over denken als toen.'

DISCIPLINE

Mieke Brekelmans onderzocht de interpersoonlijke relatie tussen leerlingen en leraren, een belangrijke graadmeter voor het klimaat in de klas. En dat klimaat is op zijn beurt een bepalende factor voor de leerprestaties en motivatie van leerlingen. Een goede leraar biedt structuur, maar zorgt ook voor een ontspannen sfeer. Hij is met andere woorden 'tolerant en gezaghebbend' (zie *Didaktief*, december 2009). Structuur is belangrijk, zegt Brekelmans: 'Als er geen structuur is, hebben mensen en zeker kinderen geen vrijheid om te leren. Sommige mensen denken dat als je structureert, je kinderen in hun vrijheid aantast. Maar als je het op een goede manier doet, bied je die juist.' Als leerlingen weten wat de leraar van hen verwacht, de regels helder zijn en ze zich daaraan houden, dan kunnen ze daarbinnen eigen keuzes maken en activiteiten reguleren. En omdat ze die ruimte krijgen, ac-

Bied leerlingen structuur, maar vooral ook een warm klasklimaat. Dat bevordert hun leerprestaties. Leraren blijken dat al decennialang even goed te doen.

EVELYNE JACO

'Structuur en warmte is dé combinatie.'

cepteren ze de structuur.

Daarbij is wel een warm klasklimaat nodig. Als een leraar leerlingen onder druk ze en te veel controle wil hebben, heeft dat een ongunstig effect. De relatie krijgt een autoritair karakter. Leerlingen doen wel wat er wordt gezegd, maar die leraar begrijpt niet wat ze nodig hebben en kan niet aansluiten bij hun behoeften. Structuur en warmte is dé combinatie.' Structuur bieden is voor beginnende docenten moeilijk. Autoriteit hebben jonge leerkrachten daardoor nog onvoldoende. Ze zijn meestal midden twintig als ze aan hun loopbaan beginnen, zegt Brekelmans. Met leidinggeven aan een groep, eisen stellen, beoordelen, hebben ze dan nog weinig ervaring. Beginnende docenten moeten daarvoor kilometers maken, vindt ze. Ervaring telt.

ENERGIE

Het onderzoek maakt duidelijk dat de relatie tussen leerlingen en leerlingen verandert gedurende de loopbaan van de docent. Docenten in opleiding zijn het meest tolerant. In de eerste drie jaar voor de klas neemt het gezag snel toe. Na tien jaar is de leraar op zijn best. Maar hoe langer docenten in het onderwijs zijn, hoe groter de kans dat de emotionele afstand tot leerlingen toeneemt. Het klimaat in de klas krijgt dan een meer au-

toritair karakter. Brekelmans denkt dat het toenemende leeftijdsverschil een rol kan spelen, het verschil tussen normen en waarden wordt groter. En leraren worden ouder, dus het lesgeven kost hun soms meer energie. Bovendien kan hun enthousiasme verminderen door ingesleten routine.

Deze kennis kun je volgens Brekelmans goed gebruiken bij het professionaliseren van docenten. Beginnende docenten kunnen het beste 'werken aan uitbreiding van het repertoire aan leidinggevend gedrag en differentiatie in de bijbehorende opvattingen en kennis. Voor oudere docenten lijken interventies gericht op het geven van ruimte aan leerlingen relevanter.' / SB

